12. 11. 2020

ID: 112111

Neúčinnost právního jednání

Plnil-li dlužník peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení v rozporu s pravidly obsaženými v ustanovení § 111 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona, není pro posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon, významné, zda v důsledku takového plnění došlo (i) k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který do majetkové podstaty náleží (může náležet) anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 ICdo 60/2018-692 ze dne 28.5.2020)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce INSOLV, v. o. s., se sídlem v P., jako insolvenčního správce dlužníka A., zastoupeného Mgr. V.S., advokátem, se sídlem v P., proti žalovanému V. T., narozenému XY, bytem XY, zastoupenému Mgr. M.Š., advokátem, se sídlem v P., o určení neúčinnosti právních úkonů dlužníka, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 38 ICm XY, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka A., se sídlem XY, identifikační číslo osoby XY, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. KSPH 38 INS XY, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. prosince 2017, č. j. 38 ICm XY, 101 VSPH XY (KSPH 38 INS XY), tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. prosince 2017, č. j. 38 ICm XY, 101 VSPH XY (KSPH 38 INS XY), se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 19. října 2016, č. j. 38 ICm XY, ve znění (opravného) usnesení ze dne 25. ledna 2017, č. j. 38 ICm XY:
Určil, že úkony dlužníka (A.), kterými uhradil žalovanému (V. T.) postupně:
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 29. listopadu 2006 částku 64.652,- Kč,
- hotově žalovanému dne 31. prosince 2006 částku 300.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 5. ledna 2007 částku 250.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 22. ledna 2007 částku 50.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 27. března 2007 částku 255.798,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 7. června 2007 částku 80.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 25. června 2007 částku 100.363,- Kč,
- na účet žalovaného č. YX ze svého účtu č. YX dne 25. června 2007 částku 112.336,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 3. srpna 2007 částku 10.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 2. října 2007 částku 20.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 17. října 2007 částku 270.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 9. listopadu 2007 částku 26.203,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 16. listopadu 2007 částku 70.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 11. prosince 2007 částku 210.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 16. ledna 2008 částku 12.609,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 13. března 2008 částku 30.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 29. ledna 2008 částku 350.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 4. února 2008 částku 343.959,- Kč,
- hotově žalovanému dne 24. dubna 2008 částku 350.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 2. května 2008 částku 70.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 28. srpna 2008 částku 156.664,- Kč,

- hotově žalovanému dne 3. září 2008 částku 350.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 25. září 2008 částku 350.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 20. listopadu 2008 částku 290.756,- Kč,
- hotově žalovanému dne 31. prosince 2008 částku 113.050,- Kč,
- hotově žalovanému dne 1. července 2009 částku 70.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 27. července 2009 částku 85.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 31. července 2009 částku 59.200,- Kč,

jsou vůči věřitelům neúčinné (výrok I.).
Zamítl žalobu o určení, že úkony dlužníka, kterými uhradil žalovanému postupně:
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 4. května 2005 částku 20.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 4. července 2005 částku 50.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 26. července 2005 částku 30.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 30. srpna 2005 částku 300.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 21. prosince 2005 částku 220.000,- Kč,
- hotově žalovanému dne 30. prosince 2005 částku 121.035,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 14. července 2006 částku 34.000,- Kč,
- na účet žalovaného č. XY ze svého účtu č. XY dne 4. srpna 2006 částku 80.000,- Kč,

jsou vůči věřitelům neúčinné (výrok II.).

Žalovanému uložil zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení částku 17.114,24 Kč (výrok III.).

Přitom šlo o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o věci samé. První (zamítavý) rozsudek insolvenčního soudu ze dne 15. září 2011, č. j. 38 ICm XY, Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 1. března 2012, č. j. 38 ICm XY, 101 VSPH XY (KSPH 38 INS XY), nejprve (k odvolání žalobce) potvrdil. Poté, kdy Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 30. července 2014, sen. zn. 29 ICdo 22/2012, zrušil rozsudek odvolacího soudu ze dne 1. března 2012 a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, však odvolací soud usnesením ze dne 16. března 2015, č. j. 38 ICm XY, 101 VSPH XY (KSPH 38 INS XY), zrušil první rozsudek insolvenčního soudu a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

Insolvenční soud (ve vztahu k vyhovujícímu výroku ve věci samé a v něm konkretizovaným platbám - dále jen „sporné platby“) vyšel z toho, že:
1) Žalovaný je jednatelem dlužníka a byl jím i v době, kdy dlužník činil sporné platby.

2) Žalovaný (jako nájemce) a společnost DELCIS ČR, a. s. (jako pronajímatel - dále jen „společnost D“) uzavřeli dne 12. listopadu 2002 nájemní smlouvu, jejímž předmětem byl pronájem nebytových prostor v obchodním centru Nový Smíchov.
3) Téhož dne uzavřeli dlužník a žalovaný dohodu o provozování prodejny, kterou měl žalovaný podle výše uvedené nájemní smlouvy v nájmu, a smlouvu o spolupráci, jejímž předmětem bylo zprostředkování obchodů pro dlužníka v obchodním centru Nový Smíchov za sjednanou provizi. „Dlužník tyto prostory provozoval pod svou značkou a v těchto prostorách docházelo v letech 2005 až 2008 k uzavírání zakázek ve prospěch dlužníka“. Z realizovaných zakázek náležela žalovanému provize, jejíž výše činila „10 % až 25 % z celkové hodnoty realizovaných zakázek, přičemž zahrnovala i náklady související s provozem a údržbou prodejny.
4) V letech 2005 až 2008 dlužník vyvíjel podnikatelskou činnost, průběžně plnil své „pohledávky“ (správně „závazky“), a to nejen vůči věřitelům, ale i vůči svým zaměstnancům a pojišťovnám.
5) K úpadku dlužníka „došlo“ až v průběhu roku 2008, čemuž odpovídají i podané přihlášky do insolvenčního řízení; v té době dlužník již měl více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti, které nebyl schopen plnit, popřípadě je plnil, avšak nikoli poměrně. Peněžní prostředky zčásti použil k placení „nájmu“, což vyplývá i z přehledu stavu finančních prostředků, když pronajímatel nepřihlásil do insolvenčního řízení žádnou pohledávku vyplývající z nezaplaceného nájmu.
6) Podle přiznání k dani z příjmů právnických osob činil výsledek hospodaření dlužníka k 31. prosinci

2005 mínus 3.918.691,- Kč, k 31. prosinci 2006 mínus 8.832.146,- Kč, k 31. prosinci 2007 mínus 2.670.656,- Kč a k 31. prosinci 2008 mínus 8.489.224,- Kč. Z přihlášených pohledávek věřitelů plyne, že tyto byly splatné v roce 2008 až 2009, a to s výjimkou pohledávky věřitele č. 7, která byla splatná od roku 2007, věřitele č. 13 s pohledávkou za dlužníkem „od listopadu 2006“ a věřitele č. 14 s pohledávkou „od ledna 2007“.
7) Insolvenční řízení ve věci dlužníka bylo zahájeno dne 25. června 2009; insolvenční soud usnesením ze dne 5. října 2009, č. j. KSPH 38 INS XY, zjistil úpadek dlužníka a následným usnesením ze dne 30. listopadu 2009, č. j. KSPH 38 INS XY, prohlásil konkurs na majetek dlužníka.
8) Žalobu v dané věci podal insolvenční správce 5. října 2010.

Na tomto základě insolvenční soud - cituje ustanovení § 65 odst. 2 a 3 a § 136 odst. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), ustanovení § 235, § 240, § 241, § 242 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jakož i ustanovení § 79 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích - uzavřel, že:
a) Žalovaný (jako jednatel dlužníka) je osobou blízkou dlužníku.
b) Dohoda o provozování prodejny a smlouva o spolupráci jsou platnými právními úkony. Obě smlouvy byly uzavřeny v době, kdy stejně jako v následujících letech byla podnikatelská činnost dlužník úspěšná.
c) Dlužník sice od roku 2006 vykazoval záporný výsledek hospodaření, nebylo však prokázáno, že by byl „v úpadkové situaci“, jak potvrzuje i skutečnost, že mu Česká spořitelna, a. s. poskytla dne 31. března 2005 úvěr ve výši 9.800.000,- Kč, což „by zajisté neučinila, pokud by dlužník v té době vykazoval výrazné ztráty a nebyl schopen úvěr v době jeho poskytnutí splácet“.
d) Jde-li o sporné platby, žalovaný (jako jednatel dlužníka a jeho většinový společník) si musel být (na základě účetních dokladů dlužníka) vědom zhoršující se situace dlužníka jakož i toho, že spornými platbami v jeho prospěch došlo po listopadu 2006 „k poškozování ostatních věřitelů“.
e) Majetek dlužníka byl (v průběhu insolvenčního řízení) prodán za částku 14.330.000,- Kč, z čehož na zajištěného věřitele, který přihlásil svou pohledávku v celkové výši 111.760.655,28 Kč, připadlo „před odečtením nákladů a bez úroků“ 12.274.781,20 Kč. Nezajištění věřitelé přitom přihlásili své pohledávky vzniklé od listopadu 2006 ve výši 49.198.135,83 Kč, přičemž „na úhradu zapodstatových pohledávek a případně k rozvrhu pro nezajištěné věřitele“ připadá částka 2.058.218,80 Kč. Za situace, kdy do insolvenčního řízení byly přihlášeny pohledávky věřitelů (vzniklé od listopadu 2006) v celkové výši 160.958.791,11 Kč, nemohl dlužník „z uvedeného majetku“ uhradit své dluhy.

Proto insolvenční soud vyhodnotil sporné platby jako neúčinné podle ustanovení § 242 insolvenčního zákona.

Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 7. prosince 2017, č. 38 ICm XY, 101 VSPH XY (KSPH 38 INS XY), změnil rozsudek insolvenčního soudu ve vyhovujícím výroku ve věci samé tak, že žalobu o určení neúčinnosti (výše označených) úkonů dlužníka (sporných plateb) zamítl (první výrok) a žalobci uložil zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 57.596,- Kč (druhý výrok).

Odvolací soud, poté, co zopakoval důkaz nájemní smlouvou, především zdůraznil, že sporné platby zahrnují nejen provize, z nichž měl žalovaný výlučný prospěch, nýbrž i nájemné a další provozní náklady, které žalovaný hradil podle nájemní smlouvy společnosti D. Tyto platby je proto nutné snížit o nájemné a provozní náklady, které žalovaný hradil pronajímateli z dlužníkem poskytnuté provize; v tomto rozsahu totiž žalovaný neměl z provizí žádný majetkový prospěch.

Tato zjištění - pokračoval odvolací soud - jsou dostatečná i pro závěr, podle něhož žalobce neprokázal, že by sporné platby byly úmyslně zkracujícími právními úkony dlužníka s vědomím žalovaného jako osoby blízké (§ 242 insolvenčního zákona). Šlo o smluvní plnění založené smlouvami z roku 2002, tedy z doby, pro kterou žalobce ani netvrdí, že by byl dlužník v úpadku nebo že by mu

úpadek hrozil; činnost žalovaného pro dlužníka podle těchto smluv byla pro podnikatelskou činnost dlužníka výhodná. Žalovanému vznikl nárok na provizi jen tehdy, měl-li dlužník z podnikání v pronajatých prostorách zisk. Proto skutečnost, že taková plnění dlužník žalovanému poskytoval po celou dobu trvání smluvních vztahů, nelze bez dalšího posoudit jako úmyslné zkracování ostatních věřitelů „žalobce“ (správně „dlužníka“).

Konečně odvolací soud posuzoval, zda sporné platby (tj. platby realizované od 29. listopadu 2006 do 31. července 2009) lze považovat za zvýhodňující právní úkony dlužníka ve prospěch žalovaného podle ustanovení § 241 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona.

V této souvislosti akcentoval, že zákonným předpokladem takového právního úkonu je to, že sporné plnění dlužník poskytl v době, kdy byl v úpadku, nebo tato plnění vedla k dlužníkovu úpadku. I když v dané věci jde o plnění dlužníka ve prospěch osoby blízké, takže insolvenční zákon v § 241 odst. 2 stanoví právní domněnku úpadku v době těchto plnění, má odvolací soud za to, že tato zákonná domněnka byla vyvrácena jak důkazy žalovaným nabízenými, tak důkazy, které insolvenční soud provedl v souladu s ustanovením § 120 odst. 2 o. s. ř. (…), a to s ohledem na zásadu obecné logiky, podle níž nelze negativní (neexistující) skutečnosti prokázat.

Jde-li o hodnotu majetku dlužníka (a posouzení, zda tento majetek postačoval k úhradě splatných pohledávek dlužníka), odvolací soud vyšel ze znaleckého posudku č. 396/2010, vypracovaného „k objednávce“ žalobce společností TPA Horwath services, s. r. o., kterým znalec ocenil majetek dlužníka částkou 47.732.210,- Kč a „tržní nájemné za pronajatý majetek dlužníka“ stanovil částkou 7.400.000,- Kč (vše k 31. prosinci 2009). Při porovnání s výší závazků dlužníka splatných v roce 2008, je nepochybné, že hodnota jeho majetku byla mnohem vyšší než jeho splatné dluhy. Není proto splněn jeden ze zákonných předpokladů neúčinného právního úkonu spočívající v tom, že majetek dlužníka v roce 2008 nepostačoval k úhradě dluhů všech jeho věřitelů se splatnými pohledávkami a jen proto se jim v insolvenčním řízení dostane méně, než kolik by dostali, kdyby dlužník v roce 2008 neposkytl žalovanému sporná plnění.

Konečně odvolací soud ve vztahu k plněním dlužníka žalovanému v roce 2009 doplnil, že insolvenční řízení ve věci dlužníka „započalo“ dne 25. června 2009, přičemž předmětem odpůrčí žaloby jsou (i) platby učiněné v červenci 2009. Neúčinnost právních úkonů dlužníka po zahájení insolvenčního řízení je třeba posuzovat v režimu ustanovení § 111 insolvenčního zákona.

V době podání žaloby soudy zastávaly názor, že právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s ustanovením § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, jsou právními úkony neúčinnými ze zákona podle ustanovení § 111 odst. 3 insolvenčního zákona, a insolvenční správce má postupovat tak, že plnění z takového neúčinného právního úkonu zahrne do soupisu majetkové podstaty, aniž by se musel (měl) dovolávat této neúčinnosti odpůrčí žalobou. Platbami realizovanými v červenci 2009 pak nedošlo „k nikoli zanedbatelnému zmenšení majetku“ dlužníka; šlo úhrnem o 214.200,- Kč a tuto částku je třeba ještě snížit o nájemné a další náklady, které žalovaný uhradil pronajímateli za pronajatou prodejnu v obchodním centru Nový Smíchov, kde v plném rozsahu podnikal dlužník.

Proto odvolací soud rozsudek insolvenčního soudu ve vyhovujícím výroku ve věci samé změnil a žalobu zamítl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné k řešení právních otázek dílem v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nezodpovězených a dílem posouzených v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu v dovolání konkretizovanou, konkrétně otázek:

1) Je dlužník v úpadku, je-li současně splněno, že má více věřitelů, má peněžité pohledávky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit, když je neplní po dobu delší 3

měsíců po lhůtě splatnosti?
2) Lze právní domněnku úpadku ve smyslu § 241 odst. 2 insolvenčního zákona vyvrátit poukazem na obecnou zásadu, že nelze prokázat negativní (neexistující) skutečnost?
3) Je možné zkoumat naplnění podmínky neúčinnosti právního úkonu dle § 241 insolvenčního zákona spočívající ve zkrácení uspokojení ostatních věřitelů se stejným postavením jako má zvýhodněný věřitel k jinému okamžiku, než k jakému nastaly účinky odporovaného právního úkonu?
4) Může ke zkrácení uspokojení ostatních věřitelů se stejným postavením jako má zvýhodněný věřitel ve smyslu § 241 insolvenčního zákona dojít jen takovým právním úkonem, z něhož plynul zisk zvýhodněnému věřiteli?
5) Může být úmyslně zkracujícím právním úkonem ve smyslu § 242 insolvenčního zákona jen takový právní úkon, který není vázán na zisk dlužníka?
6) Je třeba při posuzování neúčinnosti právního úkonu, který dlužník učinil po zahájení insolvenčního řízení v rozporu s omezením dle § 111 odst. 1 insolvenčního zákona (konkrétně s omezením zdržet se úkonů, jež představují nikoli zanedbatelné zmenšení majetku dlužníka), přihlížet k tomu, jaké náklady (výdaje) vynaložil ten, vůči němuž je tento úkon činěn, v souvislosti s tímto úkonem?
7) Může odvolací soud dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně, aniž by provedl „všechny dosud provedené důkazy“, k nimž soud prvního stupně přihlédl?

Ke shora uvedeným právním otázkám dovolatel argumentuje následovně:

a) K podmínkám úpadku.

Podle skutkových zjištění insolvenčního soudu, která nebyla odvolacím soudem zpochybněna, měl dlužník v období od 29. listopadu 2006 do 31. července 2009 množství věřitelů se splatnými, ale neuhrazenými pohledávkami, které v mnoha případech nebyly dlužníkem plněny po dobu delší 3 měsíců po splatnosti. Ke každému dni shora vymezeného období byl dlužník v úpadku ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 insolvenčního zákona. Ohledně plateb uskutečněných dlužníkem od 29. listopadu 2006 do 25. června 2009 tak platí, že je dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku; opačný právní názor odvolacího soudu není správný.

Viz závěry formulované Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 29. ledna 2015, sen. zn. 29 NSČR 73/2013, a v rozsudku ze dne 31. října 2016, sen. zn. 29 ICdo 72/2014.

b) K vyvrácení právní domněnky úpadku.

Důkazní břemeno o tom, že v období od 29. listopadu 2006 do 25. června 2009 nebyl dlužník v úpadku, tíží žalovaného.

Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2015, sen. zn. 29 ICdo 17/2013 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 8, ročník 2016, pod číslem 101), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2015, sen. zn. 29 ICdo 50/2014, a ze dne 28. června 2017, sen. zn. 29 ICdo 31/2015.

Právní názor odvolacího soudu, podle něhož nelze prokazovat negativní skutečnost, odporuje závěrům formulovaným Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 14. února 2013, sp. zn. 22 Cdo 4707/2010.

c) K rozhodnému dni pro posouzení podmínek odporovatelnosti.

Podmínky odporovatelnosti právního úkonu dlužníka ve smyslu ustanovení § 241 insolvenčního zákona se posuzují ke dni, kdy nastaly jeho účinky; ke stejnému okamžiku se zjišťuje i to, zda měl dlužník dostatečný majetek uspokojení ostatních (stejně postavených) věřitelů, v jejichž prospěch se neúčinnost vyslovuje.

Přitom odvolací soud vycházel (nesprávně) z hodnoty majetku dlužníka k 31. prosinci 2009 (dle znaleckého posudku).

Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2015, sen. zn. 29 ICdo 48/2013, (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 106/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2016, sen. zn. 29 ICdo 72/2014.

d) K podmínkám neúčinnosti zvýhodňujícího právního úkonu.

Prospěch, kterého se věřiteli dostane v důsledku takového zvýhodňujícího právního úkonu dlužníka, spočívá v tom, že věřitel je poskytnutým plněním zvýhodněn proti jiným věřitelům, kteří by měli v konkursu pro účely poměrného uspokojení z nedostatečného majetku dlužníka stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávku se dlužník rozhodl takto uspokojit. Ke zkrácení uspokojení těchto věřitelů tak může dojít i právním úkonem, z něhož zvýhodněný věřitel nemá žádný zisk. Podstatné je pouze to, zda se žalovanému dostalo plnění a zda tímto plněním úpadce zvýhodnil žalovaného na úkor jiných věřitelů se stejným postavením.

Považoval-li odvolací soud při výkladu ustanovení § 241 insolvenčního zákona za podstatné, zda měl žalovaný z plateb dlužníka učiněných v období od 29. listopadu 2006 do 25. června 2009 (zčásti nebo zcela) zisk (prospěch), je jeho právní posouzení věci vadné.

Srov. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 72/2014 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014.

e) K podmínkám neúčinnosti úmyslně zkracujícího právního úkonu.

Podstatné je jen to, zda v důsledku dotčených plateb dlužníka žalovanému došlo ke zkrácení alespoň jednoho věřitele dlužníka, zda dlužník sporný právní úkon činil s úmyslem zkrátit uspokojení pohledávky svého věřitele, a zda tento úmysl byl druhé straně právního úkonu znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám. Ani v tomto případě není významné, zda se poskytnuté plnění vztahovalo k zisku dlužníka (správně „osoby, v jejíž prospěch dlužník plnil“).

Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2016, sen. zn. 29 ICdo 44/2014 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 117/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek - dále jen „R 117/2017“).

f) K podmínkám neúčinnosti právních úkonů dlužníka dle § 111 insolvenčního zákona.

V daném kontextu není významné, zda plnění dlužníka žalovanému v období po zahájení insolvenčního řízení „souvisela“ s náklady (výdaji) žalovaného a s jejich výší. Relevantní je pouze to, zda v důsledku dotčených plateb žalovanému došlo k nikoli zanedbatelnému snížení majetku dlužníka, zda současně nešlo o některou s výjimek podle ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona a zda byl následně zjištěn úpadek dlužníka

Odvolací soud tak pochybil, vzal-li „při posuzování rozsahu zmenšení majetku dlužníka“ v úvahu náklady (výdaje) žalovaného.

g) K „důkazům v odvolacím řízení“.

Závěr o tom, že dlužník nebyl v době od 29. listopadu 2006 do 25. června 2009 v úpadku, odvolací soud přijal, aniž konkrétně uvedl, na základě jakých důkazů (a z nich učiněných skutkových zjištění) k němu dospěl, a aniž zopakoval dokazování v souladu s ustanovením § 213 odst. 2 o. s. ř. Právní posouzení věci odvolacím soudem je v tomto směru v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními a rozhodnutí odvolacího soudu je potud nepřezkoumatelné.

Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Srov. k tomu dále (ve vazbě, že incidenční spor byl zahájen před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Dovolání žalobce je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení právních otázek dovolatelem otevřených, týkajících se předpokladů pro určení neúčinnosti právních úkonů (sporných plateb) dlužníka určených ustanoveními § 111 a § 242 insolvenčního zákona, když v tomto směru je právní posouzení věci odvolacím soudem v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 111 insolvenčního zákona, nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1). Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí (odstavec 2). Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné (odstavec 3).

Podle ustanovení § 242 insolvenčního zákona odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám (odstavec 1). Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám (odstavec 2). Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení (odstavec 3).

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo ustanovení § 111 insolvenčního zákona v době do 31. prosince 2013; ustanovení § 242 insolvenčního zákona v citované podobě nedoznalo změn od přijetí insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že jeho judikatura je ustálena v závěrech, podle nichž:

1) Ustanovení § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka. Posouzení, zda dlužník učinil v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení úmyslně zkracující právní úkon (§ 242 odst. 3 insolvenčního zákona), není závislé na zkoumání předpokladů obsažených v ustanovení § 240 insolvenčního zákona, které upravuje neúčinnost těch zkracujících právních úkonů, které dlužník učinil bez přiměřeného protiplnění. Předpokladem aplikace ustanovení § 242 insolvenčního zákona na právní úkon dlužníka učiněný v období 5 let před zahájením insolvenčního řízení tedy není požadavek, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní úkon, který vedl k

dlužníkovu úpadku.

U úmyslně zkracujícího právního úkonu, který dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké, platí vyvratitelná domněnka, že dlužníkův úmysl byl této osobě znám a tím, koho tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně opaku, je žalovaný.
Srov. např. R 117/2017.

2) Pro naplnění skutkové podstaty neúčinnosti úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka dle ustanovení § 242 insolvenčního zákona je nutné, aby byly splněny následující předpoklady:
a) Dlužník daným právním úkonem musel skutečně a objektivně zkrátit uspokojení některého svého věřitele, tedy postačí, že zkrátil uspokojení pohledávky byť jediného věřitele. Pouhý úmysl zkrátit není dostačující [jako tomu bylo v případě ustanovení § 42a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) – viz zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2000, sp. zn. 31 Cdo 417/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 2000, pod číslem 104, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001, uveřejněný pod číslem 64/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek].
b) Musel tak učinit úmyslně, tedy věděl, že právním úkonem může zkrátit svého věřitele, a zkrátit jej chtěl, nebo věděl, že právním úkonem může zkrátit svého věřitele, a pro případ, že jej skutečně zkrátí, s tím byl srozuměn. Nestačí pouze zkrácení z nedbalosti [k rozdílům mezi nedbalostí a úmyslem (lhostejno, že při výkladu odpovědnosti za škodu) srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. 21 Cdo 2811/2013, uveřejněný pod číslem 24/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek].
c) Tento úmysl byl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám. V případě právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je konstruována vyvratitelná právní domněnka, že byl dlužníkův úmysl této osobě znám.
d) Takový právní úkon byl učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.
Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2018, sen. zn. 29 ICdo 90/2016, a ze dne 30. května 2019, sen. zn. 29 ICdo 79/2017.

3) Se zřetelem ke smyslu úpravy obsažené v ustanovení § 242 insolvenčního zákona (k tomu v podrobnostech srov. též důvody R 117/2017) jsou pro poměry neúčinnosti úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka podle § 242 insolvenčního zákona uplatnitelné rovněž závěry, jež soudní praxe formulovala k předpokladům úspěšnosti obrany žalované dlužníkovi blízké osoby ve sporu o odpůrčí žalobě podané podle ustanovení § 42a obč. zák. V tomto směru jsou využitelné zejména závěry, podle kterých:
a) Z ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. vyplývá, že odpůrčí žaloba je důvodná, šlo-li o právní úkon mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo o právní úkon učiněný dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké, ledaže by bylo prokázáno, že druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat. Vynaložení náležité pečlivosti druhou stranou předpokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla). Jestliže se jí to ani při vynaložení náležité pečlivosti nepodařilo, pak se může ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. ubránit odpůrčí žalobě. Zákon po dlužníkovi blízké osobě požaduje, aby se při právních úkonech s dlužníkem nebo při právních úkonech, které dlužník učinil v její prospěch, tímto způsobem přesvědčila, že právní úkon nezkracuje věřitele dlužníka, a vede ji k tomu, aby nečinila právní úkony (nepřijímala podle nich plnění) na újmu práv věřitelů dlužníka. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2001, sp. zn. 21 Cdo 1912/2000, uveřejněný číslem 35/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
b) O úmysl zkrátit věřitele jde zejména tehdy, jestliže dlužník právním úkonem chtěl zkrátit své

věřitele nebo jestliže věděl, že právním úkonem může zkrátit své věřitele, a pro případ, že je skutečně zkrátí, s tím byl srozuměn. Rozhodující také je, že odporovaný úkon (objektivně) zkracuje věřitele dlužníka (a že je s tím dlužník alespoň srozuměn); případný motiv, pohnutka dlužníka pro takový úkon či to, že tímto úkonem plní nějaký jiný svůj závazek, přitom nejsou rozhodné. Rovněž v případě, že dlužník plní uzavřením smlouvy se třetí osobou svůj morální nebo právní závazek, může uzavřením smlouvy sledovat úmysl zkrátit své věřitele (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. září 2006, sp. zn. 30 Cdo 653/2006).
c) Osoba dlužníku blízká se může ubránit odpůrčí žalobě podle ustanovení § 242 insolvenčního zákona jen tehdy, jestliže prokáže, že o úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem svého věřitele nevěděla a ani nemohla vědět, přestože vyvinula náležitou pečlivost k poznání tohoto úmyslu dlužníka.
Viz též důvody rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 79/2017.

4) Ustanovení § 111 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. prosince 2013) upravuje tzv. zákonnou neúčinnost právních úkonů, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení; tato úprava má smysl jen ve spojení s následným zjištěním úpadku dlužníka. K tomu, aby se tato neúčinnost prosadila, není nezbytně nutné, aby se insolvenční správce domáhal jejího určení odpůrčí žalobou.
Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2016, sen. zn. 29 NSČR 67/2014, uveřejněné pod číslem 62/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 62/2017“).

5) Je-li dlužník osobou s dispozičním oprávněním k nakládání s majetkovou podstatou, má po zahájení insolvenčního řízení právo činit právní úkony (jimiž nakládá s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet) pouze v rámci omezení nastavených ustanovením § 111 insolvenčního zákona (jde o omezení, na něž odkazuje ustanovení § 229 odst. 3 insolvenčního zákona). Ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona definuje základní limity právních úkonů dlužníka, při jejichž porušení jde podle ustanovení § 111 odst. 3 insolvenčního zákona o neúčinné právní jednání, a to jen tehdy, je-li zjištěn úpadek dlužníka.

Jediné zákonné výjimky z tohoto pravidla upravuje ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Krom toho pak je dán prostor insolvenčnímu soudu povolit dlužníku (buď z vlastní iniciativy – § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, nebo k žádosti dlužníka či věřitele - § 111 odst. 3 insolvenčního zákona), aby učinil právní jednání, jež by jinak splňovalo podmínky neúčinnosti. Nelze pominout i již zmíněné rozhodnutí insolvenčního správce, že neúčinnost právního jednání dlužníka neuplatní proto, že je pro majetkovou podstatu dlužníka v konečném důsledku výhodné.
Tyto výjimky je pak třeba vykládat restriktivně.
Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2019, sen. zn. 29 ICdo 156/2017, včetně v jeho důvodech označené judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

6) Právní úkon, jímž dlužník poruší pravidla formulovaná v ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona (aniž by šlo o případ, kdy to dovoluje § 111 odst. 2 insolvenčního zákona), bude zásadně právním úkonem, kterým dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některého věřitele na úkor jiných.
Pro účely posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon ve smyslu § 111 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona, není významné, zda se takto věřiteli dostalo na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu. Podstatné je, že šlo o právní úkon, který není podřaditelný některé z výjimek nastavených v § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Jedinou další korekcí [obdobně jako tomu bylo při výkladu neúčinnosti podle § 4a zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2007, sp. zn. 29 Odo 820/2005, jakož i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 29 Odo 1663/2006, uveřejněného pod číslem 86/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jak na ně poukazuje i R 62/2017)] je rozhodnutí insolvenčního správce, že neúčinnost právního úkonu dlužníka neuplatní, neboť je pro

majetkovou podstatu dlužníka v konečném důsledku výhodný (může jít např. o právní úkon, jímž dlužník v rozporu se zákazem formulovaným v § 111 odst. 1 insolvenčního zákona podstatně změní skladbu svého majetku tím, že jej zpeněží za cenu pro věřitele velmi výhodnou a peněžní prostředky zůstanou v majetkové podstatě).
Plnil-li dlužník na splatný závazek (ze smlouvy o půjčce) po zahájení insolvenčního řízení, šlo o plnění na peněžitý závazek podle ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, jež nespadá pod žádnou z výjimek vypočtených v ustanovení § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Žádné jiné okolnosti u plnění na peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení nejsou pro posouzení toho, zda šlo o neúčinný úkon, významné, tedy ani zkoumání, zda šlo o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Pro úplnost lze dodat, že ani na jiném místě insolvenční zákon neumožňuje dlužníku takový závazek po zahájení insolvenčního zákona hradit.
Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2017, sp. zn. 29 Cdo 3668/2015, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2018, sen. zn. 29 ICdo 108/2016, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 2, ročník 2020, pod číslem 18.

7) Neúčinným právním úkonem může být také plnění na již splatný dluh. Prospěch, který se věřiteli dostane v důsledku takového zvýhodňujícího právního úkonu dlužníka, totiž nespočívá v tom, že věřitel dostane od dlužníka více, než by mu náleželo (nebýt úpadkové situace dlužníka), ale že je poskytnutým plněním zvýhodněn proti jiným věřitelům (kteří by měli v konkursu pro účely poměrného uspokojení z nedostatečného majetku dlužníka stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávku se dlužník rozhodl takto uspokojit). Právě selektivnímu uspokojování jednoho věřitele v neprospěch ostatních věřitelů má institut neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů zabránit. Zásada par conditio creditorum (pari passu) neboli poměrného uspokojování nároků věřitelů (nezajištěných věřitelů) je jednou z hlavních zásad insolvenčního řízení, jež je modifikována zvláštními nároky některých věřitelů (srov. zejména § 296 a § 298 insolvenčního zákona). Podstatou neúčinnosti právních úkonů podle insolvenčního zákona je především zajištění ochrany věřitelů před právními úkony dlužníka, které v konečném důsledku krátí věřitele.

Uvedené závěry, byť formulované při výkladu § 235 a násl. insolvenčního zákona, jsou uplatnitelné i při výkladu § 111 insolvenčního zákona. Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že lze-li odporovat právnímu úkonu dlužníka, jímž v době před zahájením insolvenčního řízení zvýhodní některého ze svých věřitelů, je nutno stejný úkon, učiněný dlužníkem (dokonce až) poté, kdy nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení (v němž posléze bylo rozhodnuto o úpadku dlužníka), považovat za právní úkon neúčinný ve smyslu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona.

Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014, a ze dne 31. října 2019, sen. zn. 29 ICdo 156/2017, včetně judikatury zmíněné v jeho důvodech.

Od výše uvedených závěrů nemá Nejvyšší soud důvod se odchýlit ani v poměrech dané věci.

K výkladu ustanovení § 242 insolvenčního zákona.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, podle něhož žalobce neprokázal, že sporné platby (s výjimkou plateb realizovaných v červenci 2009) „byly úmyslně zkracujícími právními úkony dlužníka ve prospěch žalovaného jako osoby blízké“, ve zjevném rozporu se závěry formulovanými Nejvyšším soudem např. v R 117/2017. V intencích ustanovení § 242 odst. 2 insolvenčního zákona totiž u úmyslně zkracujícího právního úkonu, který dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké, platí vyvratitelná domněnka, že dlužníkův úmysl byl této osobě znám; tím, koho tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně opaku, je žalovaný.

V rovině procesního práva vyvratitelná domněnka nachází svůj odraz v ustanovení § 133 o. s. ř.,

které určuje, že dokud není dokázán opak, platí za prokázanou skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka; pouhá, třeba i velmi závažná pochybnost o tom, zda existuje skutečnost, které svědčí právní domněnka, tedy nestačí k tomu, aby tato skutečnost nebyla považována za prokázanou. Skutečnost, které svědčí vyvratitelná právní domněnka, není předmětem procesního dokazování, a nebyla-li v řízení domněnka existence uznaného závazku vyvrácena, soud musí mít podle ustanovení § 133 o. s. ř. skutečnost za prokázanou (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2019, sen. zn. 29 ICdo 88/2017, a v něm citovanou judikaturu). K možnosti prokazování negativních skutečností srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2014, sp. zn. 22 Cdo 3542/2013, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. října 2018, sp. zn. 28 Cdo 5610/2017, k jejichž závěrům se Nejvyšší soud přihlásil (mimo jiné) i v rozsudku ze dne 29. srpna 2019, sen. zn. 29 ICdo 149/2017, uveřejněném pod číslem 50/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Právně bezcenné jsou rovněž úvahy odvolacího soudu o tom, že sporné platby zahrnovaly (vyjma provize) i „nájemné a další provozní náklady, které hradil žalovaný podle nájemní smlouvy společnosti D“. Povinnosti plynoucí pro žalovaného z nájemní smlouvy totiž nic neměnily na výši plnění, jehož se žalovanému spornými platbami dostalo. Jinými slovy, je nevýznamné, zda a v jakém rozsahu žalovaný plnil společnosti D z titulu nájemní smlouvy, když v tomto směru plnil na svůj dluh.

K výkladu ustanovení § 111 insolvenčního zákona.

Jakkoli platí, že k prosazení (zákonné) neúčinnosti právních úkonů dlužníka nebylo nezbytné, aby se insolvenční správce domáhal jejího určení odpůrčí žalobou (viz R 62/2017), učinil-li tak (a žalobu o určení neúčinnosti takových právních úkonů dlužníka podal), neměla tato skutečnost vliv na výsledek řízení (na rozhodnutí) o takové žalobě (nemohla sama o sobě být důvodem pro zamítnutí žaloby).

Právní posouzení věci odvolacím soudem, podle něhož nejsou platby realizované dlužníkem ve prospěch žalovaného v červenci 2009 neúčinnými právními úkony proto, že v jejich důsledku nedošlo k „nikoli zanedbatelnému zmenšení majetku dlužníka“, přitom nerespektuje závěry formulované Nejvyšším soudem v usnesení sp. zn. 29 Cdo 3668/2015, v rozsudku sen. zn. 29 ICdo 108/2016, jakož i v usnesení ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 29 Cdo 2849/2017.

K tomu srov. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2020, sen. zn. 29 ICdo 68/2018, podle nichž ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona omezuje [pro dobu od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (srov. § 109 odst. 4 insolvenčního zákona, v rozhodném znění)] dlužníka i potud, že peněžité závazky (dluhy) vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanoveních tímto zákonem (tj. jen tehdy, když to insolvenční zákon dovolí).

Ke shora uvedenému Nejvyšší soud (pro úplnost) dodává, že ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona obsahuje dvě autonomní (na sobě nezávislé) skutkové podstaty omezení dlužníka v nakládáním s majetkovou podstatou.

Jde jednak o povinnost dlužníka zdržet od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení (§ 111 odst. 1 věta první), jednak o oprávnění dlužníka plnit peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (§ 111 odst. 1 věta druhá).

Přitom omezení dlužníka plynoucí z ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona není vázáno na podmínky určené ustanovením § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona. Jinými slovy, plnil-li dlužník peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení v rozporu s pravidly

obsaženými v ustanovení § 111 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona, není pro posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon, významné, zda v důsledku takového plnění došlo (i) k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který do majetkové podstaty náleží (může náležet) anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení.

Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, a které bylo dovoláním zpochybněno, neobstálo již z hlediska v něm obsaženého výkladu ustanovení § 111 a § 242 insolvenčního zákona, Nejvyšší soud, aniž se výslovně zabýval dalšími dovolatelem formulovanými právními otázkami, rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Nepoctivý záměr (exkluzivně pro předplatitele)
- Zemědělská půda
- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu
- Pracovní smlouva
- Odstoupení od smlouvy (exkluzivně pro předplatitele)